

Koroško.

I. Feinig Ivan, u. Tunel-Pliberk.
Po našem izkazu je torej Tovarišev-
cev vojakov:

s Kranjskega	40
s Štajerskega	40
s Primorskega	52
s Koroškega	1

skupaj . . . 133
—t.

Vojna.

PESEM BORCEV.

Mogočen plamen v dnu srca
z zastavami naprej vihra;
za vse pretekle tožne dni
sam zakon si zapiše v kri!

Desnica bridki meč vihti,
pot širi se skoz val krvi —
s sovragom proč od naših mej!
Viharno gremo pot naprej!

Polje domače, raj planin,
na vse predrage svet spomin:
ta spremlja nas, bodri srce,
da se na boj kot k svatbi gre...

Oj, domovina, ti naš raj,
v boj sveti gremo zate zdaj;
naté in meč junak oprt,
z zaničevanjem gleda smrt!

Naj bojni le grmi vihar,
srce ne zabi vas nikdar!
Če ga pa krogla prestrela,
naj vam oko se ne solzi!

Tolaži vas spomin sladak,
da v boju pal je sin junak;
naj svet vam bo spomin njegov,
recite v grob mu blagoslov!

Fran Žgur.

VDOVA.

Ustrelili so te,
moj edini mož;
ali v grob položili so te?
Nikoli več ne boš
gladil dece neboljane,
nikoli več mene
bodril ne bodo tvoje oči,
da naj s teboj,
naslonjena nate,
gradim bodočnost sreče bogate
krvi svoje in tvoje krvi,
ti edini, edini moj!

Kaj smo mi, iz tebe živeči,
v tih rodovinski sreči
strašnega zagrešili,
da so nam rednika ubili?

Iz mojih oči več solze ni!
V srcu drhtečem bolest besni,
ko gledam deco, ki v spanju in bdenju
gine jадna v koprnenju,
da bi te drobne ročice še enkrat se spele,
ob vratu sklenile se in te objele.
O, hrepenenja rastočega
iz srca obupajočega
v nič se izgublajoči val —
to vseh žalosti je žal!
Spne se, šine do visokih zvezd,
išče... nikogar nikoder ni...
in nazaj v rano, ki v srcu še krvavi,
pade, iz nje pa razmahne se nova bolest...

Ali so te v grob položili?
Ali vrani svatujejo?
Da ali ne!... Mi smo vase te skrili,
naša srca čujejo
tvoj poslednji vzdih,
ki plašan in tih
lepeče besedo neizgovorjeno...
In povsod le en glas šušti,
in vsi vemo le eno —
a resnična bolest — molči!

E. G.

DELO UČITELJSTVA V DOBI VOJNE.

Berlinsko učiteljsko društvo, ki šteje 3980 članov, je zbralo 109.000 mark. Od te vsote je dalo v pomoč vzhodnopruskim tovarišem 34.000 mark, »Rdečemu križu« 10.000 mark, društvu gospá 10.000 mark, magistratu 35.000 mark in 20.000 mark za preostale. — Zbirka nemškega učiteljskega na Češkem je dala 66.644 K. Od te vsote dobi »Rdeči križ« 31.900 K. — Slovensko učiteljsko je nabralo glasom izkaza v današnji številki 24.215 K 66 vin. Z ozirom na naše število in na naše gmotne razmere je ta vsota največja.

VOJNA IN ŠOLSKA REFORMA.

V zadnji »Information« čitamo pod tem naslovom: Ob tej priliki nam bodi

dovoljena pripomba, da se mora jezikovna naobrazba naše mladine v bodoče primerno izpopolniti in modernizirati, primerno bistvu države kot države narodnosti. Na bojiščih se je moralo česno izkusiti, kako težko se naši vojaki sporazumljajo med seboj. V naši državi govore mnogo jezikov: nemški, češki, poljski, slovenski, hrvatski, italijanski, romunski maloruski, ali v učnih načrtih naših šol — tudi v najvišjih — to dejstvo absolutno ne prihaja do izraza. Temu zistemu treba absolutno napraviti konec. Lahko se najde ključ, ki omogoči, da bodo v šolah jemali primeren ozir na v državi navadne jezike. Če je časa in možnosti za čas trateči študij klasičnih jezikov na gimnazijah, potem se že dobi tudi nekoliko ur za učenje vsaj elementov državnih jezikov. Ob vsem češčenju helemizma vendar ne verujemo, da sme grški jezik zahtevati prednost pred državnimi jeziki, ki v miru spajajo narode, a na bojišču vsaj omogočajo izmenjavanje misli med sobojevniki. Tudi potreba enotnega občevalnega jezika je dokazana po vojni. Kateri jezik naj bo to? Naj se poizkusi plebiscitom. Za plemeniti jezik Helenov se ne izreče večina jako pametnega in praktičnega prebivalstva naše države!

PRZEMYSL.

Przemysl je starodavno mesto. Že leta 981. je bilo prvič zavojevano po Vladimiru Velikem; leta 1018. je to mesto zavojeval Boleslav Veliki; leta 1013. je prišlo pod gospodstvo južnoruskih vladarjev in končno za Kazimirja Velikega pripadlo kraljevini Poljski, pri kateri je ostalo, dokler ni Galicija prišla k Avstriji. V trdnjavo je bil Przemysl izpremenjen leta 1874. Zgrajeni so bili okrog mesta veliki fortii, zgrajene so bile vojašnice in skladišča, in splošno je veljala ta trdnjava za nezavzemljivo. Sedaj smo videli, da tudi res ni bila zavzeta, ampak je padla, ker je zmanjkalo živil. — Przemysl leži na desnem bregu reke San, čez katero drži 180 metrov dolg most. Mesto ima kakih 50.000 prebivalcev. V Przemyslu je sedež okrajnega glavarstva, okrožnega sodišča in okrajnega finančnega ravnateljstva, rimsko-katoliškega in grško-katoliškega škofa ter zbornega zapovedništva. V mestu sta dve stolni cerkvi, poljska in rutenska gimnazija, učiteljske in dva duhovski semenišči. Prebivalstvo v mestu je po večini poljsko, prebivalstvo v okolici je rutensko. Mesto ima dva lepa spomenika: kralja Sobieskega in pesnika Mickiewicza.

ZAČASNA VDOVSKA, SIROTINSKA IN INVALIDNA PRESKRBA.

Vojno ministrstvo je odredilo z naredbom z dne 8. pret. m., da se vdovam in sirotam v vojni padlih ali zaradi bolezni v vojni službi obolelih in umrlih vojakov izplačuje vojna preskrbina tudi po poteku zakonito določenih šestih mesecev po smrti vpoklicancev do nadaljne odredbe, vendar pa ne, da bi imeli pravno pravico do nje. Z že nakazano ali pozneje dovoljeno vojaško preskrbo se zniža preskrbina za enak znesek. Dalje obvelja tudi brez pravne pravice do nadaljnih odredb preskrbina za družinske člane onih vpoklicancev, ki so postali invalidni ter so bili prestavljeni v neaktivno stanje, toliko časa, dokler niso invalidni reditelji sposobni zadostno skrbeti za svojece.

MADJARI ZASE.

Budimpeštanski dopisnik »Hrvatskega Pokreta« je imel z nekim madjarskim parlamentarcem razgovor, ki se je zasukal na jako aktualen in velevažen predmet. In tu je doznal zagrebški dopisnik: Vojna je grozen uničevalec, ki ne prizanaša ne življenju ne imetju, plačevati mu morajo tribut tudi naobraženi sloji v isti meri kakor drugi. Ali tu je ravno nevarnost. Širokih in najširših slojev je veliko, inteligence pa nimajo Madjari preveč. Zato so začeli v vladnih krogih razmišljati, kako bi se moglo inteligenco vsaj nekoliko obvarovati, ne da bi prišli v nasprotje z načelom enakih dolžnosti. Naučni minister je dobil nalogo, naj zaprosi vojno upravo za obzirnost v tem pogledu. — To je minister storil, in sedaj razglša vojno poveljstvo št. 53 v Zagrebu: »Na prošnjo kr. ogr. ministrstva za bogočastje in nauk odreja, da se na visokih šolah v deželah ogrske krone učeči se enoletni prostovoljci letnikov 1895 in 1896, ki so že unovačeni, kakor tudi vojni prostovoljci letnika 1891, ki so zaradi prostovoljnega pristopa v skupno vojsko imeli nastopiti svojo dejansko službo dne 1., oziroma 15. aprila, imajo vpoklicati v tako

janske službe velja tudi za take enoletne prostovoljce, ki obiskujejo še srednje šole ter bodo svoje šolsko leto dovršili šele začetkom maja. Za enoletne prostovoljce, pristojne na Hrvatsko in Slavonsko, ta odredba nima veljave.« — Po tej odredbi ima torej madjarska šolska mladina to ugodnost, da lahko mesec, oziroma pol-drugi mesec kasneje nastopi dejansko službo, in za take srednješolce, ki gredo v vojsko, se bo šolsko leto zaključilo že začetkom maja. — Hrvatska »Obrana« pravi: »Dobro bi bilo, da se javnosti razjasni to neenako postopanje.«

PROFESOR FOERSTER O AVSTRIJSKIH NARODNOSTIH.

Znani pedagog Foerster, ki je nekaj časa učil tudi na dunajski univerzi, je 10. pret. m. predaval na Dunaju. V svojem govoru se je dotaknil tudi avstrijskega narodnostnega vprašanja. Cenzurirana praška »Uion« prinaša: »Za Avstrijo živi samo tisti, ki z vsako besedo in vsako sodbo zida mostove med avstrijskimi narodi; ki ne živi samo v svojem rodu, ampak se uživi in z ljubeznijo poglubi v tujo ljudsko vrsto in se pri vseh sporih najprvo spominja avstrijske zastave. Omenjal bi tudi one žalostne slučaje izdaje in uskokov, ko bi simbolično porabil in rekel: Ni samo izdajalec avstrijske domovine, avstrijske države tisti, ki daje sovražniku signale ali mu pošilja papirje, ampak vsak tisti, ki v političkem življenju nastopa, piše in govori samo o sebičnem reusiranju (poudarjanju) svojih narodnih zahtev. Prave Avstrije še ni, je še nevidna dobrina in nekaj nebeški Jeruzalem. Delajte, da postane vidna, vidite tudi v šoli v vsakem pripadniku tuje naroda poslanca nevidne Avstrije v svoji sredi, obdajte ga s slavno črnorumenom zastavo in bodite patrioti s tem, da odlično z njim ravnate in mislite na to, da ni Avstrija samo tam, kjer teče modri Dunav, ampak povsod, kjer se vam Nemec in Madjar, Čeh ali Poljak pokaže v viteškem duhu, v duhu miru in dobre volje — tu je Avstrija, tu se ustanavlja avstrijska monarhija.« — Tako beremo v »Reichsposti«, in mi le želimo, da zlate besede prof. Foersterja njegovim sorojkom preidejo v meso in kri.«

RES JE!

Na letnem občnem zboru katoliško-politiškega društva v Voloskem-Mezeriču je govoril poslanec Fran Valovšek in je rekel med drugim: »Iz vojne se moramo učiti. Sovražniki so pričakovali, da se bomo ravnsali med seboj; ali ne delamo tega, ker vemo, da Avstrija štiti male narode, kakršen je naš. Vsi avstrijski narodi so se uedinili. Iz tega moramo črpati pouk — zase. Pri nas ni vse tako, kakor bi moralo biti. Mi se pobijamo med seboj — brat brata, in verujete, da sem se z borniči poslancev časih sramoval, da sem Čeh. Vsakdo med vami je, ako ga štejemo samega zase, pameten; čim pa sta dva skupaj, se že začenja prepirljivost, da se spametujemo, da bomo v temeljnih stvarih kakor en mož složno prispevali k razvoju in procvitu našega naroda!

PREMEMBE NA VISOKIH MESTIH.

Češki namestnik knez Thun je iz ozirrov na svoje bolne oči odstopil. Cesar mu je podelil briljante k velikemu križu Sv. Stefana in mu je v jako presrčnem pismu izrekel zahvalo za njegovo javno delovanje sploh, zlasti pa za njegov trud, da bi se doseglo sporazumljenje v narodnostnih vprašanjih na Češkem. Knez Thun je bil že prej enkrat češki namestnik. L. 1898. je postal ministrski predsednik. Nemške stranke so vodile proti njemu srdit boj, a dasi je imel v parlamentu večino na svoji strani, je moral 23. septembra 1899 odstopiti. Ni sedaj čas preiskovati, kaki vplivi so to povzročili. Nekaj časa se potem knez Thun ni udeležil javnega življenja, pozneje pa je vendar prevzel zopet češko namestništvo z izrečno nalogo, da doseže narodno spravo. Ob čem so se njegova prizadevanja razbila, je znano. Za češkega namestnika je imenovan dosedanjí deželni predsednik šlezij-skega deželnega predsednika pa je imenovan upokojeni minister Adalbert baron Widmann.

GOSPODARSKA PRIHODNJOST.

V Berlinu je bilo pod predsedstvom prvega podpredzidenta nemškega državnega zbora posvetovanje načelstva nemško-avstrijsko-ogrske gospodarske zveze, a katerem se je razpravljalo o bodočih trgovskih zvezah med Nemčijo in Avstrijo. Zborovanja se je udeležilo več vplivnih gospodarskih politikov in zastopnikov industrije in trgovine. Vsi govorniki so se izrekli za čim ožjo gospodarsko zvezo med Nemčijo in Avstrijo.

UČITELJI V VOJNI.

»Tudi trije učitelji so bili med njimi«, je pripovedoval major. »Sploh so učitelji res imenitni fantje! Divizija je dobila 100 srebrnih hrabrostnih svetinj razdeliti, zlata pa je bila določena nekemu učitelju, ki je s svojo patroljo ujel 25 Rusov, ki so mu morali s potoma popraviti še razdrt most.« (Po »Berliner Tagblattu«). —t.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ«.

Tovariš Dragotin Češnik, nadučitelj v Knežaku, nabral 30 K; šolska mladina v Loškem potoku nabrala za mesec marec t. l. 11 K 55 vin.; učiteljica-voditeljica K. Drolova nabrala v Zasipu 6 K; nadučitelj Anton Skala v Vipavi od igre tarok 8 K; šolska mladina v Radečah 22 K 74 vin.; učiteljsko v Radečah nabralo 429 K 12 v in 98 K 40 vin. = 527 K 52 vin.; šolsko vodstvo v Sostrem zbralo 34 K 50 vin.; šolsko vodstvo v Brezju pri Dobravi zbralo 7 K; šolsko vodstvo Javor 8 K; učitelj U. Konjar v Motniku zbirko učencev 23 K 70 vin.; šolsko vodstvo v Moravčah zbirko učencev 47 K 83 vin.; skupaj 726 K 84 vin.

V predzad. štev. izkazanih K 23.488:82
Danes izkazanih . . . . . K 726:84
Doslej nabranih . . . . . K 24.215:66

Prosimo nadaljnih obvestil, oziroma izpopolnil dosedanjih izkazov!

Šola v nevarnosti.

Z znanim odlomkom je prepustil c. kr. dež. šol svet krajnim šolskim svetom samoodločno glede pouka. Priznati je treba, da se je postavil s tem na popolno pravilno stališče: šola naj sedaj direktno sodeluje pri produkciji živeža. V koliko naj se to vrši, naj odloča ljudstvo (kraj. šolski svet) po potrebi samo. Prav! Krasna rešitev. Za pogoj pa mora imeti: pravo razumevanje od strani ljudstva (kraj. šol. sveta). Tu pa postanem pesimist. Nehote se mi vsiljuje misel: ne bo prav. Pomisliti je treba, da so v naših kraj. šolskih svetih še nekateri zastopniki ljudstva, ki ne pójimajo važnosti in pomena šole ali pa je nečejo pojmiti. Kdo bi jim zameril v teh razmerah, če se tako velikodušno dane pravice poslužijo v polni meri ter kratkim potom realizirajo svoj ideal: šole naj se kar zapro, saj jih ni treba, tudi naši predniki so živeli brez njih. — Strah se me je zato polastil, ko sem čital oni odlom. Pesimizem me ni varal. Po dosedanjih poročilih je izredno visok odstotek šol po deželi danes — zatvorjen.

Preiščimo upravičenost tega dejstva. Kmet potrebuje delavcev — bridka resnica. Vprašanje je, kdaj jih potrebuje in kakšne. Poljsko delo je odvisno predvsem